

Іващенко Віта Олександрівна,
професор кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

АСПЕКТИ НАДАННЯ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Торгівля людьми – глобальна проблема, яка з'явилась давно і набула актуальності у всьому світі. На жаль, не винятком є і Україна, де встановлена кримінальна відповідальність і прийнята спеціальна нормативно-правова база з метою запобігання та протидії цьому кримінальному правопорушенню.

Закон України від 20 вересня 2011 року «Про протидію торгівлі людьми» [1] визначив організаційно-правові засади протидії торгівлі людьми, гарантуючи гендерну рівність, основні напрями державної політики та засади міжнародного співробітництва у цій сфері, повноваження органів виконавчої влади, порядок встановлення статусу осіб, які постраждали від торгівлі людьми, та порядок надання допомоги таким особам. Також на законодавчому рівні закріплено термін «торгівля людьми» як здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином. Цим же Законом окреслені основні напрями державної політики у сфері протидії торгівлі людьми, серед яких: надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми, шляхом удосконалення системи відновлення їхніх прав, надання комплексу послуг, впровадження механізму взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми.

Для вирішення проблеми торгівлі людьми важливе значення має практичне надання допомоги особам, які постраждали від згаданого кримінального правопорушення. При цьому потрібно враховувати, що з цією метою створено Національний механізм взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми. Так, він включає встановлення потреб особи, яка постраждала від торгівлі людьми, та пошук органів чи закладів, що можуть їх задовольнити.

По-перше, особа, яка вважає себе постраждалою від торгівлі людьми, має право на встановлення статусу особи, яка постраждала. Для цього потрібно звернутися до із заявою до місцевої державної адміністрації. Статус встановлюється на строк до двох років та може бути продовжено не більш як на один рік. Звернемо увагу, що процедура встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі

людьми, визначена Порядком, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р. № 417 [2]. За даними Національної соціальної сервісної служби України в Україні у період з вересня 2012 року по липень 2023 року офіційний статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, отримали 1143 особи.

По-друге, особа, яка звернулася для встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, має право на забезпечення особистої безпеки, поваги, а також на безоплатне одержання: інформації щодо своїх прав та можливостей, викладеної мовою, якою володіє така особа; медичної, психологічної, правової та іншої допомоги незалежно від місця проживання; тимчасового розміщення у закладах допомоги для осіб, які постраждали від торгівлі людьми.

По-третє, особа, якій вже встановлено статус постраждалої від торгівлі людьми, має також низку прав. Мова йде про право на забезпечення особистої безпеки, поваги, а також на безоплатне одержання:

- інформації щодо своїх прав та можливостей, викладеної мовою, якою володіє така особа;
- медичної, психологічної, соціальної, правової та іншої необхідної допомоги;
- тимчасового розміщення, за бажанням постраждалої особи та у разі відсутності житла, в закладах допомоги для осіб, які постраждали від торгівлі людьми, на строк до трьох місяців, який у разі необхідності може бути продовжено за рішенням місцевої державної адміністрації, зокрема у зв'язку з участю особи в якості постраждалого або свідка у кримінальному процесі;
- відшкодування моральної та матеріальної шкоди за рахунок осіб, які її заподіяли;
- одноразової матеріальної допомоги у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- допомоги у працевлаштуванні, реалізації права на освіту та професійну підготовку.

Звернемо увагу на право про одноразову матеріальну допомогу. Для її отримання особа або законний представник дитини, яка постраждала від торгівлі людьми і розлучена із сім'єю, або недієздатної особи звертається до органу соціального захисту населення за місцем проживання (перебування) зазначеної особи.

Виплата матеріальної допомоги здійснюється органами виконавчої влади Автономної Республіки Крим, структурними підрозділами з питань соціального захисту населення обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі їх створення) (крім м. Києва та Севастополя) рад одноразово у розмірі трьох прожиткових мінімумів для відповідної категорії осіб (діти віком до шести років; діти віком від шести до 18 років; працездатні особи; особи, які втратили

працездатність), встановлених на момент звернення особи за матеріальною допомогою [3].

Важливо, особи, які постраждали від торгівлі людьми, мають право на правничі послуги в межах безоплатної вторинної правничої допомоги, а саме: здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру (п. 21 ч. 1 ст. 14, п.п. 2, 3 ч. 2 ст. 13) [4].

Якщо особою, якій встановлено статус постраждалої від торгівлі людьми на території України, є іноземець та особа без громадянства, то вона має також право на: безоплатне отримання послуг перекладача; тимчасове перебування в Україні строком до трьох місяців, який може бути продовжено у разі необхідності, зокрема у зв'язку з їхньою участю в якості постраждалих або свідків у кримінальному процесі; постійне проживання на території України в порядку, встановленому законодавством.

Таким чином, для надання допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми, створено Національний механізм взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми. Він включає встановлення потреб постраждалої особи та пошук органів чи закладів, що можуть їх вирішити. При цьому потрібно постійно підвищувати якість надання соціальних послуг постраждалим, проводити інформаційно-просвітницьку роботу щодо усвідомлення зазначеної проблеми, віктимологічну профілактику, враховуючи, що багато українських жінок та дітей на даний час перебувають за кордоном через російську агресію і ризикують стати потенційними постраждалими. До подолання цієї проблеми необхідно залучати медіа, громадськість, органи влади. Лише спільними зусиллями можна забезпечити надання дієвої допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми, а також запобігати вчиненню новим кримінальним правопорушенням.

Список використаних джерел

1. Про протидію торгівлі людьми: Закон від 20 верес. 2011 р. № 3739-VI. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>.

2. Порядок встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми: постанова Кабінету Міністрів України від 23 трав. 2012 р. № 417. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-2012-%D0%BF#n8>.

3. Порядок виплати одноразової матеріальної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми: постанова Кабінету Міністрів України від 25 лип. 2012 р. № 660. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2012-%D0%BF#n9>.

4. Про безоплатну правничу допомогу: Закон від 02 черв. 2011 р. № 3460-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>.